

DĖL LIE. *kurklỹs* 'bizūnas' KILMĖS

Lie. *kurklỹs* 'rimbas, stirnakojis, bizūnas' akademiniamе „Lietuvių kalbos žodyne“ užfiksuotas tik iš vieno šaltinio, būtent, S. B. Chilinskio biblijos (1660 m.): „*Tėvas mano plakė jus botagais, bet ašen plaksiu jus kurkliais*“ (Ch2Krn, 10, 14; LKŽ VI 955).

Ši biblijos vieta panašiai verčiama ir kituose vėlesniuose lietuviškuose biblijos vertimuose, tačiau ten žodį *kurkliais* atitinka kiti botago ar bizūno sinonimai: *dygeis karbočiais* (Karaliaučiaus 1816 m. leidimas), *dygliuotais rimbais* (Kauno 1921 m. leidimas) ir kt.

Žodis *kurklỹs* senuosiuose lietuvių kalbos paminkluose vartojamas ir kitokiomis reikšmėmis — 'mažasis karvelis, turklys', 'skorpionas' (LKŽ VI 955).

Galima būtų spėti, jog lie. *kurklỹs* yra garsažodinės kilmės botago pavadinimas, plg. lie. *biñbilas* 'botagas': lie. *biñbilas* 'sparva', *biñbti*; lie. *bričius* 'bizūnas, rimbas': lie. *bric*, *brinkšt*; la. *džaiñdžala* 'čigono botagas', *džiñdžala*: la. *džindž* ir kt. Tačiau atidesnė biblijos teksto analizė rodo, kad lie. *kurklỹs* 'bizūno' reikšme pavartotas tiesiog dėl nesusipratimo: vertėjas buvo suklaidintas biblijos originalo teksto.

Lotyniška ši biblijos vieta atrodo taip: „...*pater meus cecidit vos flagellis, ego vero caedam vos scorpionibus*“. Bažnytinėje lotynų kalboje žodis *scorpio* vartojamas keliomis reikšmėmis: „1. Skorpion, giftiges Insekt (auch als Sternbild). 2. Kriegsmaschine zum Schleudern von Pfeilen. 3. stacheliger Meerfisch (Apoc. 9 5) 4. ein Marterwerkzeug: Geissel mit Widerhaken (Quat. Coronat. 8. Nov.)“¹.

Vadinasi, užuot ketvirtosios — tam tikro botago — reikšmės lo. *scorpio* į lietuvišką biblijos vertimą faktiškai pateko pirmąja — skorpiono — reikšme, ir lie. *kurklỹs* dėl šio nesusipratimo įgavo naują 'bizūno, rimbo' reikšmę.

ОТНОСИТЕЛЬНО ПРОИСХОЖДЕНИЯ ЛИТ. *kurklỹs* 'плеть'

Резюме

В заметке показывается, что лит. *kurklỹs* 'плеть' не является подлинным фактом литовского языка. Такое значение литовское слово приобрело из-за неправильного истолкования латинского слова *scorpio*.

¹ A. Sleumer, Kirchenlateinisches Wörterbuch, Limburg a. d. Lahn, 1926, 703.